

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1673 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMBIB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyea Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	14
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	21
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	25
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarning tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	31
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	38
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari.....	43
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	49
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	54
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	61
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobir ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	69
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	73
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish.....	83
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari.....	88
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati.....	95
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish.....	102
Musyeva Shoirazimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	109
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	113
Abduraxmonov Farhod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	119
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	124
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	130
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	134
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modelashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	137
Xamzayeva Dilfuza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari.....	143
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	150
Bektemirov Abdumalikovich	
Urban farming.....	153
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	155
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	

Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	161
Abdugʻaniyev Abdulaziz Alisher oʻgʻli	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	166
Kurbanova Maftuna Lazizovna	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar.....	172
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	175
Kushakova Maʼmura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	178
Nosirov Javlonbek Jamoliddin oʻgʻli, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	181
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Oʻzbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida baʼzi mulohazalar (Qozogʻiston va Rossiya misolida)	189
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	193
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	198
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
Oʻzbekistoning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga oʻtish yoʻnalishlari	204
Aliyev Azim Tolip oʻgʻli	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	207
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari.....	213
Xoʻjanova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda isteʼmolchilar xulq-atvoriga taʼsirini tahlil qilish.....	216
Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi	
Oʻzbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	223
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
Oʻzbekistonda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit	229
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	235
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	242
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	247
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	251
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablagʻlari auditini takomillashtirish yoʻllari.....	256
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oʻziga xos xususiyatlari.....	261
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	265
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	274
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar koʻrsatishning zamonaviy holati.....	279
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-toʻqimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.....	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bogʻliq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos oʻgʻli	
Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulugʻbek Tashmurotovich	

Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklastarlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию	
Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием	
в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari.....	388
Turova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymammatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической	
отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций	
коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирозев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries	
and opportunities to use it effectively in Uzbekistan.....	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	
Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	

Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari.....	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari.....	523
Usmanov Iloxom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida).....	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	
Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Hayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	

Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarning investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Raxmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махмадризоевна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida).....	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi.....	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli.....	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada anderrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	
Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшох Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Dildfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	

Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Рахмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолiddин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti.....	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilara Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari.....	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziyoyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoirazimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	

Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish	902
Oblomuradov Narzullo Naimovich, Shavkatov Navruzbek Shavkatovich	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadridin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati.....	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq objekti sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusnitdinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarning xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari.....	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	

Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyorovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilitatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari.....	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlari.....	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari	1112
Yuldashov Elmurod Abduljalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана	1116
Икромов Ханифа Одиловна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.....	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari	1232
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике	1242
Рафиева Зарина Хусановна	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy budjetlar daromadlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida)	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами	1295
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1298
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	
Внедрение цифровой трансформации высших учебных заведений	1302
Кучаров Абдор Сабиржанович, Абдурахмонов Абдумалик Абдурашидович, Набиева Нилуфар Наби қизи	
Mamlakatimizda masofaviy bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimning rivojlanish tendensiyasi	1310
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslari	1319
Davronov Saxobiddin Faxriddinovich	
O'zbekistonda suv zaxiralaridan foydalanishning retrospektiv tahlili	1324
Axmedov Sayfullo Normatovich	
Raqamli iqtisodiyot rivojlanishida to'lov tizimlarining o'rni	1334
Ismailov Xusanboy Mohammadqosim o'g'li, Rizayev Anvar Baxtiyorovich	
Fostering Entrepreneurship and Enhancing Women's Employment: The Uzbekistan Perspective	1338
Khaliyorova Shokhista	

Zamonaviy soliq tizimlarining amal qilish xususiyatlari	1341
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
Mamlakatimizda tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy asoslari	1347
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Mamlakat iqtisodiyotining samarali rivojlanishida hayot sug'urtasining o'rni	1352
O. Jono'zoqov	
Sanoatda resurs tejamkorligini ta'minlash orqali barqaror rivojlanishga erishish	1358
Ergashev Sanjarbek Sobirjon o'g'li	
Southeast Asia's Green Economy and Environmental Taxation	1364
Fayzieva Nargiza Rabimovna	
Tijorat banklari biznesini boshqarishning asosiy yo'nalishlari va tahlili	1371
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich	
O'zbekiston Respublikasida islom banklarini tashkil etishda xorij tajribasining o'rni	1375
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi	
Baliqchilik tarmog'ida samaradorlikni baholash masalalari	1380
Fayziyev Oybek Raximovich, Aitimbetov Amirbek Koishibekovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning huquqiy-iqtisodiy asoslari va davlat siyosati	1389
Xalikov Suyun Ravshanovich	
O'zbekiston Respublikasi hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ilmiy yondashuvlar	1394
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sherikchilik loyihalarida islomiy moliyalashtirish konsepsiyasini asoslash va joriy etish	1401
Zayniddinov Ruhiddin Xusniddin o'g'li	
Korxonalar faoliyatini ifodalovchi umumiy ko'rsatkichlar asosida reytingni aniqlash	1411
Maxkamboyev Komil Abdulxakovich	
Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda klaster-kooperatsiya tizimi samaradorligini oshirish masalalar	1416
Xo'jaqulova Nigora Rustamovna	
Kimyo tolalari asosida to'qimachilik sanoatini diversifikatsiyalash	1424
Raximov Furqat Jalolovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish istiqbollari	1431
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
O'zbekistonda islom banklarini tashkil etish zaruriyati va rivojlantirish imkoniyatlari	1437
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi	
Yalpi sug'urta mukofoti hajmiga ta'sir etuvchi omillar asosida sug'urta bozorini ekonometrik tahlili	1441
Mirzayev Bobur Soyibjonovich	
Biznesni tugatishning yakuniy bosqichi: tashkiliy-uslubiy ta'minotini takomillashtirish	1448
Davletov Ikram Raximberganovich	
Обеспечение безопасности продуктов питания в меняющемся мире	1452
Нуриллаев Рахмат Ярашевич	
Turizm infratuzilmasini rivojlantirishda klasterlash imkoniyatlaridan foydalanish	1458
Mavlanov G'olib	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish yo'liga o'tkazish sharoitida "yashil" sanoat siyosatini amalga oshirish xususiyatlari	1464
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich, Umarov Oqil Omiljonovich	
Метод проектов как одно из условия успешного формирования антикоррупционной компетенции студентов высшей школы	1470
Мохоров Дмитрий Анатольевич	
Mehnat migratsiyasi jarayonlarini tartibga solishning xalqaro huquqiy asoslari va institutlari	1476
Askarov Zoxidjon Sadikjanovich	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va ta'minlash yo'llari	1481
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
Marketing Mix, Retail Trade, Material Environment in Marketing	1485
Egamberdiyev Muzaffar	
Davlat tomonidan aholi bandligini tartibga solish ilmiy konsepsiyalarining evolyutsiyasi	1489
Ismoilov Azizbek	
Significance of Investment Activity in Tourism and its Development	1493
Utkirjan Akhmedov	
Корпоративные структуры и их влияние на развитие учета и отчетности	1498
Хайдарова Дилдора Жахонгир кизи	
Происхождение и роль социального сельского хозяйства в современной экономике	1506
Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович	
Анализ конкурентной среды: примеры, методы и этапы	1512
Садикова Раъно Абдуллаевна	

Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	1518
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Исследование методов бетонной смеси.....	1524
Шарипова Мадина Конгратбаевна	
Oilaviy biznesni boshqaruv tuzilmasi	1532
Toshpo'latov Murodulla Sobirjon o'g'li	
Strategies for Advancing Green Construction: The Influence of Business Investment in Research and Development.....	1537
Gulsarakhon Muhammadyoqub kizi Ostonakulova	
Kichik tadbirkorlik faoliyatini samarali yuritishning asosiy shart va tamoyillari	1545
Vaxabov Asadullo Ubaydullo o'g'li	
Оптимизация корпоративного управления через сбалансированное финансовое стратегирование.....	1549
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Milliy iqtisodiyotning o'sishida agroklastarlarni shakllantirish va samaradorligini oshirish hamda innovatsion infratuzilmani rivojlantirish.....	1553
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Improving the Efficiency of the Organization Through the use of Innovative Models of Personnel Management.....	1559
Bahodurova Sulhiya Azizhojaevna, Akhmedov Usmonjon Khaidarjonovich, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Факторы влияющие на экономический рост в развитии экономики Нового Узбекистана	1569
Мамедов Хусан, Хамраев Олимжон Яхшибоевич	
Sug'urta bozori bo'yicha risklarni baholash va obyektini sug'urtaga qabul qilishda anderrayting xizmatining tutgan o'rni.....	1576
Sayfullo Mirzoyev	
Klaster korxonalar faoliyatini takomillashtirishda soliq yukini yengillashtirilishi.....	1581
Jabbarov Mashrab Ismoil o'g'li	
Xo'jalik yuritishning tashkiliy-huquqiy shakllarining asosiy belgi va xususiyatlari	1586
Vaxabov Asadullo Ubaydullo o'g'li	
Kichik biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlash tizimi samaradorligini baholash	1589
Vahobov Davron Abdusalolovich	
Globallashuv jarayonlarini chuqurlashuvi davrida xalqaro turizmni rivojlanishi.....	1597
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
Bandlikni taminlashda bo'sh ish o'rinlarini yaratish.....	1602
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Theoretical foundations of authenticity in leadership	1605
Esanova Shohida Utkirovna	
Masofaviy ta'limni tashkil etishda yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	1611
Normurodov Akmal Muhiddin o'g'li	
O'zbekiston turizmining barqaror rivojlanishida shopping turizmining ahamiyati	1616
Fayyoza Xalimova Nafasovana	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirish istiqbollari.....	1619
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o'g'li	
Iqtisodiy-matematik usullar asosida sanoat korxonalarining investitsiyalari samaradorligini oshirish yo'llari	1625
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li	
Yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1630
Raxmonov Lochin To'xtamishovich	
Tijorat banklari iqtisodiy ko'rsatkichlarining o'zgarishini fond bozorida aksiyalar narxiga ta'siri tahlili	1636
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna	
Методические аспекты обеспечения исчисления себестоимости продукции плодового и его совершенствование.....	1646
Турсункулова Гулчирай Бурхановна, Мавлянова Дилобар Махкамовна	
Устойчивое развитие компаний энергетической отрасли в узбекистане через совершенствование методологии управленческого учета в финансовом менеджменте.....	1653
Глазова Марина Викторовна	
Broad attraction of investments and increase their attractiveness on the basis of diversification of small business activities.....	1658
Otajanov Umid Abdullayevich	
Mehnat resurslarining o'zgarishi bo'yicha O'zbekiston Respublikasining yashirin iqtisodiyotini baholash.....	1663
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	

Oziq-ovqat bozori shakllanishi va rivojlanishining nazariy asoslari	1667
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	

OZIQ-OVQAT BOZORI SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI

Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich
Namangan muhandislik-qurilish instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada oziq-ovqat bozorining mohiyatini ochib beruvchi tadqiqotlar guruhlariga ajratilgan va zamonaviy yondoshuvlar umumlashtirilgan. Oziq-ovqat bozoriga takomillashgan mualliflik ta'rifini ishlab chiqilgan. Oziq-ovqat bozorining bajaradigan vazifalari asosida segmentatsiya qilingan va iyerarxik darajalari belgilangan. Oziq-ovqat bozorida majmuaviy tavsifdagi chora-tadbirlarni amalga oshirishga qaratilgan ilmiy xulosa va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: oziq-ovqat bozori, agrar bozorlar, qishloq xo'jaligi bozori, agrosanoat majmuasi, tarmoq xususiyatlari, tadqiqot, segmentatsiya.

Abstract: The article presents a grouping of studies revealing the essence of the food market and summarizes modern approaches. An improved author's definition of the food market has been developed. Segmentation was carried out and hierarchical levels were determined based on the functions of the food market. Scientific conclusions and practical recommendations on the implementation of complex measures in the food market have been developed.

Key words: food market, agrarian markets, agricultural market, agro-industrial complex, industry features, research, segmentation.

Аннотация: В статье произведено группировка исследований раскрывающее сущность продовольственного рынка и обобщены современные подходы. Разработано усовершенствованное авторское определение продовольственного рынка. Проведена сегментация и определена иерархические уровни исходя из функций продовольственного рынка. Разработаны научные выводы и практические рекомендации по реализации мер комплексного характера на продовольственном рынке.

Ключевые слова: продовольственный рынок, аграрные рынки, сельскохозяйственный рынок, агропромышленный комплекс, особенности отрасли, исследования, сегментация.

KIRISH

Oziq-ovqat bozori aholining zarur miqdor va keng turdagi oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish imkoniyatini ta'minlashi lozim. Shu jihatdan oziq-ovqat bozorining shakllanishi va rivojlanishi asosida aholining sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash davlatning ijtimoiy siyosati uchun dolzarb muammolar bo'lib kelgan. Oziq-ovqat bozori, eng avvalo, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy muammolarni hal etadi va shunga xizmat qilishi lozim. Bu muammolar sog'lom va oqilona oziq-ovqat ta'minoti asosida aholi farovonligini oshirishdan iborat.

Shuning uchun jahonda oziq-ovqat bozorini tadqiq etishga qaratilgan nazariy-uslubiy muammolarni o'rganish va zamonaviy ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqishga ehtiyoj sezilmoqda. Bu borada oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni tabiiy-iqtisodiy sharoitlar asosida ixtisoslashtirish, oziq-ovqat bozorida kapitalni jamg'arish va investitsion jozibadorlikni oshirish, eksport va import tarkibini takomillashtirish, taklif hajmi va mahsulot turlarini kengaytirish, davlat tomonidan tartibga solish va ijtimoiy dasturlarning samaradorligini oshirish, noqulay bozor konyunkturasi sharoitida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor berilmoqda. Mazkur tadqiqot natijalari iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar tizimi sifatida baholanmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Xorijiy mamlakatlarda amalga oshirilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat bozorida iste'mol qarorlari aholining yoshi, jinsi, millati va ijtimoiy mavqeyidan qat'i nazar o'xshash bo'ladi. Shu nuqtayi nazardan

oziq-ovqat bozorida bir tomondan erkin raqobat muhiti shakllangan, ikkinchi tomondan talabning to'yinganlik darajasi yuqori bo'ladi [1]. Oziq-ovqat bozori insonning mavjudligi, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish, mamlakat tinchligi va turmush farovonligini ifodalaydi [2]. Oziq-ovqat bozori milliy oziq-ovqat xavfsizligi ustunlaridan biri hisoblanadi va uning rivojlanishi aholi daromadlariga bog'liq [3]. Oziq-ovqat bozorining tadqiq etish orqali oziq-ovqat xavfsizligini nazorat qilish mumkin bo'lgan nuqtalar va bosqichlar aniqlanadi [4].

Rossiya Federatsiyasida amalga oshirilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat bozori boshqa bozorlar kabi takror ishlab chiqarishning mintaqaviy shart-sharoitlarini shakllanishiga ta'sir etuvchi, iqtisodiy muhitni hamda ko'p jihatdan aholining turmush darajasi va sifatini belgilovchi ijtimoiy zarur bozor hisoblanadi [5]. Oziq-ovqat bozori – bu yagona dinamik tizim bo'lib, birlamchi va ikkilamchi qayta ishlangan oziq-ovqat resurslarini oqilona shakllantirish va taqsimlashga asoslangan. Sotuvchi va xaridorlarning o'zaro faoliyatini belgilovchi, ishlab chiqarish hajmi va tarkibida zarur sifat hamda narxga erishishni ta'minlovchi tizimdir [6]. Ko'p hollarda oziq-ovqat bozoriga majmua hosil qiluvchi murakkab tizim sifatida qaraladi. Jumladan, oziq-ovqat bozori – ishlab chiqaruvchilar, bozor infratuzilmasi subyektlari va iste'molchilar, shuningdek, ushbu guruhlar ichida oziq-ovqat mahsulotlariga talab va taklifni shakllantiruvchi iqtisodiy munosabatlar tizimidir [7]. Ayniqsa, oziq-ovqat bozorini qishloq xo'jaligi va qayta ishlash sanoati, oziq-ovqat korxonalari va infratuzilma subyektlari, aholi va davlat o'rtasidagi ishlab chiqarish, ayirboshlash, taqsimlash va istemol qilish bo'yicha tashkil etilgan ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarning murakkab tizimi sifatida ko'riladi [8]. Keyingi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, oziq-ovqat bozori bu – makonda to'plangan reproduktiv tizim bo'lib, oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'mol qilish subyektlari o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni o'zaro bog'laydigan, milliy iqtisodiyotning o'ziga xos iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy vazifalarini bajaradigan nisbatan mustaqil qismidir [9].

Xorijiy mamlakatlar va Rossiya Federatsiyasida shakllangan oziq-ovqat bozorining konsepsiyasi ilmiy adabiyotlar va amaliyotda alohida qiziqish uyg'otadi hamda olib borilgan tadqiqotlarni quyidagicha umumlashtirish mumkin:

- oziq-ovqat bozori o'ziga xos sifat jihati va tovarlarning umumiyliги bilan boshqa bozorlardan ajralib turadi;
- oziq-ovqat bozori qishloq xo'jalik mahsulotlari va uni qayta ishlash natijasida olingan mahsulotlar bozorini o'z ichiga oladi. Oziq-ovqat bozorining shakllanishi va rivojlanishi iqtisodiyotning turli sohalarini o'zaro ta'siri orqali amalga oshiriladi va ularning umumiyliги agrosanoat majmuasi bo'lib, an'anaviy ravishda uchta sohani birlashtiradi;
- oziq-ovqat bozori "ishlab chiqarish – iste'mol" zanjirini paydo qiladi va uning doirasida mahsulotni daladan yakuniy iste'molchiga yetkazib berish uchun yig'ish, saralash, tashish, saqlash, qayta ishlash, moliyalashtirish va qayta taqsimlash kabi vazifalarni bajaradi.

Yuqoridagi olib borilgan tadqiqotlar va zamonaviy yondashuvlar "oziq-ovqat bozori"ga yagona ta'rif berishga imkon bermaydi. Aksariyat hollarda oziq-ovqat bozori agrosanoat majmuasining bir qismi sifatida talqin etiladi yoki agrar bozorlar konsepsiyasiga tenglashtirilgan.

Bizningcha, agrar bozorlar ajralmas konsepsiya bo'lib, agrosanoat majmuasining barcha sohaları va yer resurslari bilan bevosita bog'langan. Bunda bozor mexanizmi qishloq xo'jaligi mahsulotlariga bo'lgan talab va narxni iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga tenglashtirib bera olmaydi. Bu holat qishloq xo'jalik mahsulotlarining harakatchanligi bilan izohlanadi. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining harakatchanligi sanoat tarmog'ining o'ziga xosligi bilan belgilanadi. Jumladan, sanoat tarmog'i qishloq xo'jaligidan daromadli sohalarga resurslarni uzatishni qiyinlashtiradi, sekinlashtiradi va ba'zan yo'l qo'ymaydi. Buning sababi qishloq xo'jaligi yerlari, qishloq xo'jaligi ekinlari, chorvachilik va boshqa qishloq xo'jaligi mahsulotlari iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida foydalanilmaydi.

Shuning uchun "qishloq xo'jalik mahsulotlari bozori" va "agrar bozorlar" tushunchalarini bir-biri bilan taqqoslagan holda konseptual nuqtayi nazardan ilmiy tahlil etish lozim. Ushbu bozorlar umumiy yondashuvda ishlab chiqarishni iste'mol bilan bog'laydi. Agrar bozorlar tarkibida bir-biri bilan bog'langan va turli xil tovar obyektiga ega bo'lgan bozorlar vujudga keladi yoki oldi-sotdi obyekti yer, mehnat, moddiy-texnika, moliyaviy va boshqa qishloq xo'jaligi resurslari bo'lishi mumkin. Qishloq xo'jalik mahsulotlari bozori esa faqat qayta ishlash sanoatiga o'tkazilgan tovarlarda namoyon bo'ladi.

Ayni paytda davlat buyurtmasi asosida ishlab chiqaruvchining xaridorga biriktirib qo'yilishi mazmunan taqsimlash borasidagi munosabat bo'lsa, yetkazib berilgan mahsulot uchun haq to'lanishi ayirboshlash munosabatlaridir. Albatta, davlat buyurtmasi bo'yicha baholarning nooqilona past belgilanishi bozor munosabatlarining real iqtisodiy mazmunini buzib qo'yadi va taqsimlash ustun darajada monopsonik tus oladi. Mana shu sharoitlar bo'yicha agrar bozorlar va qishloq xo'jalik mahsulotlari bozorining amal qilish mexanizmi shakllanadi.

O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat bozori tovar ishlab chiqarish xo'jalik aloqalarining ma'lum bir turini tavsiylovchi kategoriya sifatida tadqiq etilgan [10]. Dehqon bozorining rivojlanishi nuqtayi nazaridan marketing tadqiqotlari olib borilgan [11]. Shuningdek, dehqon bozorida narxning mavsumiy o'zgarishlari tadqiq etilgan [12].

Iste'mol tovarlari bozorining tarkibida oziq-ovqat bozorini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlar ham uchraydi [13]. Aksariyat hollarda oziq-ovqat bozorini tadqiq etish masalalari uning ayrim segmentlari bo'yicha amalga oshirilgan [14].

O'zbekistonda olib borilgan tadqiqotlarni umimlashtirsak, oziq-ovqat bozorining mohiyatini ochib beruvchi turli xil yondashuvlarni ajratib olish mumkin. Jumladan:

- ayirboshlash munosabatlari yordamida xo'jalik aloqalari yo'lga qo'yiladi hamda oziq-ovqat mahsulotlarini oldi-sotdisi va qayta ishlash amalga oshiriladi;
- oziq-ovqat mahsulotlari bevosita qishloq xo'jaligida ishlab chiqarilishini hisobga olib, oziq-ovqat bozori qishloq xo'jalik mahsulotlari bozorining ajralmas qismidir;
- oziq-ovqat bozori – qishloq xo'jaligi, qayta ishlash tarmoqlari va oziq-ovqat iste'molchilari o'rtasida vositachidir;
- qishloq xo'jaligi tomonidan ishlab chiqariladigan asosiy mahsulotlar oziq-ovqat bozorida ishlab chiqarish siklini davom ettirish uchun zarur vositalarni olish imkoniyatini beradi;
- oziq-ovqat bozori ishlab chiqarish va iste'mol qilish sohasini hamda sotish bo'yicha bozor munosabatlari me'yorda sodir etilishini ta'minlash va boshqarishga xizmat qiluvchi infratuzilma sohasini qamrab oladi.

Ko'rinib turibdiki, oziq-ovqat bozorini agrosanoat ishlab chiqarishi va qishloq xo'jalik mahsulotlari bozorining ajralmas qismi sifatida talqin etiladi. Shu o'rinda ta'kidlash lozimki, qishloq xo'jalik mahsulotlari bozorida asosiy xaridor agrosanoat majmuasining uchinchi sohasi hisoblanadi. Vositachilar ishtiroki esa bozorlarda ulgurji va chakana savdoning shakllanishiga olib keladi. Biroq qishloq xo'jalik mahsulotlari qayta ishlash jarayonidan o'tsa (agrosanoat majmuasi yakuniy mahsuloti), sanoat mahsulotiga aylanadi yoki boshqa bozor faoliyati yuzaga keladi.

Fikrimizcha, qamrab olinayotgan subyektlar va iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha qishloq xo'jaligi bozori va oziq-ovqat bozori bir-biridan sezilarli ravishda farq qiladi. Chunki qishloq xo'jaligi bozori agrosanoat majmuasi doirasida amal qiladi hamda ishlab chiqaruvchilarni oraliq iste'molchilar bilan bog'laydi. Oziq-ovqat bozori esa qishloq xo'jalik va oziq-ovqat sanoati ishlab chiqarishini aholi iste'moli bilan bog'laydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil usuli orqali oziq-ovqat bozorining umumiy va o'ziga xos bo'lgan jihatlar aniqlandi. Abstraksiyalash usuli yordamida turli xil fikrlarni umimlashtirilgan natijalari shakllandi, bu esa oziq-ovqat bozorida o'zaro bog'liq bo'lgan hodisalarning muayyan guruhini kuzatishga va uning asl mazmunini bilib olishga imkon berdi. Tadqiqotning formal tus berilgan mantiqiy usullari orqali oziq-ovqat bozorining nazariy umimlashmasi yaratildi va ahamiyati asoslandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oziq-ovqat bozori – qishloq xo'jaligi, qayta ishlash tarmoqlari va oziq-ovqat iste'molchilari o'rtasidagi "vositachidir", deb ta'riflash ham uning faoliyatini cheklab qo'yadi. Chunki oziq-ovqat bozori ishlab chiqarishning tabiatidan kelib chiqsada, ayni paytda mustaqillikka ega va barcha takror ishlab chiqarish jarayonlariga, ularning natijalariga va samaradorligiga faol ta'sir etadi. U taqsimlash va ayirboshlash bosqichlari bilan yakunlanib qolmasdan, ishlab chiqarish siklining yangi doirasini boshlaydi. Shu bilan birgalikda, ijtimoiy munosabatlar tizimini o'z ichiga olgan jarayonni tavsiflaydi. Ushbu munosabatlar talab va taklif, mintaqaviy xususiyatlar hamda boshqaruv qarorlarining doimiy ta'siri ostida bo'ladi. Bu o'zini o'zi tartibga soluvchi tizim bo'lib, uzluksiz rivojlanish holatidadir.

"Oziq-ovqat bozori" tushunchasi umumiy qabul qilingan "bozor" tushunchasiga mos keluvchi ta'riflardan o'zining bir qator xususiyatlariga ko'ra tubdan farq qiladi. Jumladan, oziq-ovqat bozorida doimiy talabning mavjudligi, inson ehtiyojlari orqali kunlik va haftalik mahsulotlar miqdori belgilanishi va uning o'zgarmasligi, oziqlanish uchun zarur bo'lgan mahsulotlar narxi qanday bo'lishidan qat'i nazar doimiy xarid qilinishi va boshqa ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar bilan boshqa bozorlardan farq qiladi. Oziq-ovqat bozori oldi-sotdi shart-sharoitlari bilan birgalikda ijtimoiy munosabatlar tizimini o'z ichiga oladi.

Yuqoridagi tahlillarni umimlashtirgan va to'ldirgan holda oziq-ovqat bozoriga quyidagicha ta'rif berish mumkin. Oziq-ovqat bozori – takror ishlab chiqarishning mintaqaviy shart-sharoitlarini belgilaydigan, aholining keng turdagi oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashga qaratilgan shaxsiy iste'mol sohasi va jamiyat farovonligining ko'rsatkichidir. Oziq-ovqat bozorida qishloq xo'jaligida ishlab chiqarilgan iste'mol uchun tayyor oziq-ovqat mahsulotlari va agrosanoat majmuasining yakuniy (oziq-ovqat sanoati) mahsuloti oldi-sotdi obyekti hisoblanadi. Shu jihatdan oziq-ovqat bozori faqat aholi iste'moliga bog'liq bo'lgan jarayonni ifodalaydi.

Oziq-ovqat bozorining mohiyati va ahamiyati uning vazifalari orqali ham namoyon bo'ladi. Oziq-ovqat bozorining asosiy vazifalariga quyidagilar kiradi:

- aholining yuqori sifatli oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabini to'la assortimentda qondirish;
- yalpi ijtimoiy mahsulotning bir qismini shaxsiy iste'mol uchun sotilishi. Bu oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va ayirboshlashga, ijtimoiy mehnat xarajatlarini qoplashga imkon beradi. Ushbu vazifani bajarish jarayonida oziq-ovqat mahsulotlarining savdosi vujudga keladi, yangi ishlab chiqarish sikli uchun pul resurs-lari kelib tushadi va takror ishlab chiqarishni kengaytirish uchun jamg'armalar yaratiladi;
- aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabini maksimal qondirishni ta'minlovchi mahsulot turi va sifa-tini shakllantirish. Aholi talabi va mahsulot taklifini chuqur tahlil qilish oziq-ovqat mahsulotlari turi va sifati o'rtasidagi muvozanatni ta'minlab turuvchi miqdoriy o'lchamlarni shakllantirishga imkon beradi;
- ishlab chiqarishni rag'batlantirish. Bu iste'molchi manfaatlarini ifodalovchi savdoning aks aloqasidan foyda-lanib, ishlab chiqarishni o'zgargan talabga moslashishiga majbur etadi.

Shunday qilib, oziq-ovqat bozorining asosiy vazifalari takror ishlab chiqarishning barcha bosqichlari o'rta-sidagi aloqalarni ta'minlaydi. Bunda savdo taqsimlash va ayirboshlash bosqichi sifatida takror ishlab chiqarish jarayonining tarkibiy qismi bo'lib maydonga chiqadi.

Oziq-ovqat bozori bajarayotgan vazifalarga monand ravishda va har xil belgilar bo'yicha segmentatsiya qilinadi. Hududiy belgisi bo'yicha jahon bozori, xalqaro bozorlar, mamlakat ichki bozorini ajratib ko'rsatish mumkin. Ichki bozorlar doirasida milliy, mintaqaviy va mahalliy bozorlar farqlanadi. Ta'minlanganlik darajasi bo'yicha oziq-ovqat eksportchilari bo'lgan mamlakatlar bozori va oziq-ovqat importchilari bo'lgan mamlakatlar bozori ajratiladi. Tovarlar harakati shakllari va bosqichlari bo'yicha ulgurji bozor va chakana bozorga bo'linadi. Bir kishiga daromadlar darajasi va tarkibi bo'yicha turli xil imkoniyatga ega mamlakat yoki mintaqalar oziq-ovqat bozorini ajratib olish mumkin. Shuningdek, tovarlarni saqlash va sotish muddatlari bo'yicha uzoq saqlanadigan va tez buziladigan tovarlar bozoriga ajratiladi. Mahsulot belgisi bo'yicha oziq-ovqat bozorining ixtisoslashuvini aniqlash mumkin (1-jadval).

Shu jihatdan oziq-ovqat bozorining rivojlanish darajasini belgilab beruvchi shart-sharoitlarni va turli iye-rarxik darajalarda ta'sir etuvchi omillarni aniqlash, ichki va tashqi tahdidlarni bartaraf etish chora-tadbirlarini ishlab chiqish bugungi kunning muhim vazifasidir.

Ma'lumki, oziq-ovqat bozori iqtisodiyot holati va jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun oziq-ovqat bozorining rivojlanishi barcha mamlakatlarda ilmiy tadqiqotlar darajasidan tortib, hukumat qarorlari darajasigacha doimiy kuzatib boriladi. Bozor sharoitlari uchun xos bo'lgan bog'lanishlar tahlili asosida oziq-ovqat bozorini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari ishlab chiqiladi va davlatning oziq-ovqat siyosati amaliyotga tatbiq etiladi.

1-jadval. Oziq-ovqat bozorining asosiy belgilari va segmentatsiyasi¹

№	Asosiy belgilar	Segmentatsiya
1.	Hududiy qamrab olinishi	Jahon bozori Xalqaro bozorlar (Yel, MDH va boshqalar) Milliy bozorlar Mintaqaviy bozorlar Mahalliy bozorlar
2.	Oziq-ovqat bilan ta'minlanganlik darajasi	Ekport qiluvchi mamlakatlar bozori Import qiluvchi mamlakatlar bozori
3.	Tovarlar harakati shakli va bosqichlari	Ulgurji bozor Chakana bozor
4.	Bir kishiga daromadlar darajasi va tarkibi	Past daromadli mamlakatlar bozori O'rtacha daromadli mamlakatlar bozori Yuqori daromadli mamlakatlar bozori
5.	Tovarlarni saqlash va sotish muddatlari	Uzoq saqlanadigan tovarlar bozori Tez buziladigan tovarlar bozori
6.	Mahsulot belgisi bo'yicha	G'alla bozori Kartoshka bozori Meva va sabzavot bozori Qand bozori Go'sht va go'sht mahsulotlari bozori Sut va sut mahsulotlari bozori O'simlik moyi bozori va boshqalar

1 Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Ta'kidlash lozimki, oziq-ovqat bozorining shakllanishi va rivojlanishi har bir davlat uchun siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, demografik, tarixiy-iqtisodiy, mintaqaviy, tabiiy omillar ta'sirida o'ziga xos xususiyatlar bilan bog'liq. Shunga muvofiq O'zbekistonda oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmlarini ilmiy asoslangan ehtiyojlarni qondira oladigan darajaga olib chiqish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish hamda aholining oqilona oziqlanishi uchun yetarli bo'ladigan to'lovga qobiliyatini quvvatlab turish talab etilmoqda.

Mamlakatimizda oziq-ovqat bozorini tartibga solishda uning tarkibiy mexanizmi atroflicha ishlab chiqilmog'i lozim. Bu borada mamlakatimizda ishlab chiqilayotgan chora-tadbirlar va ko'p yillik tajribalar oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlashga, ya'ni taklifni rag'batlantirishga qaratib kelinayotganligini ta'kidlash mumkin. Lekin bozor muvozanatiga erishish uchun nafaqat yalpi taklifni, balki yalpi talabni ham tartibga solish, undagi siljishlar, keskin ko'tarilish va pasayishni ham e'tiborga olish maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oziq-ovqat bozori, eng avvalo, mintaqalararo iqtisodiy aloqalarda qatnashishni ta'minlovchi qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoatining mavjudligiga asoslanadi. Bu, albatta, qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlari mintaqani oziq-ovqat bilan to'liq miqdorda ta'minlashi kerak degani emas. Ular aholining asosiy oziq-ovqat mahsulotlariga talabini qondirish holatida bo'lishi va mintaqaning oziq-ovqat zaxiralarini shakllantirishda ulushi doimo o'sib borishi kerak.

Oziq-ovqat bozori har bir mamlakat iqtisodiyotida ustuvorlikka ega va majmuaviy tavsifdagi tizimli tadbirlarni amalga oshirishni taqozo etadi, jumladan:

- milliy bozor yaxlitligini ta'minlash, mamlakat mintaqalarini tabiiy, demografik va iqtisodiy salohiyatidan kelib chiqib ixtisoslashtirish va shu asosda o'zaro integratsion aloqalarni chuqurlashtirish;
- mintaqaning ishlab chiqarish tarmoqlarini rivojlantirish bilan bir qatorda investitsiyalarni keng jalb etish va innovatsion faoliyatni yo'lga qo'yish, shu orqali tannarxni izchil pasaytirish va milliy mahsulotlarning import tovarlarga nisbatan narx va sifat ustunliklarini saqlab qolish;
- aholi iste'mol xarajatlari tarkibida oziq-ovqat mahsulotlarining optimal ulushini ta'minlash, bu borada narxning turli omillar ta'sirida keskin tebranishiga yo'l qo'ymaslik, xususan, qat'iy narx siyosatini olib borish, zaxiralar hosil qilish, mahsulot ishlab chiqarishni rag'batlantirish, iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurash kabi qator mexanizmlardan samarali foydalanish;
- narxlarning doimiy oshib borishi sharoitida ichki talabni rag'batlantirish va aholining xarid qobiliyati uchun real imkoniyatlarni ta'minlaydigan daromadlarni mutanosib ravishda indeksatsiyalab borish;
- oziq-ovqat mahsulotlari eksporti va importi hajmlari o'rtasida ijobiy balansni ta'minlash bir tomondan, mamlakatning tashqi bosimlarga bardoshlilikini oshiradi, boshqa tomondan, noqulay bozor konyunkturasi sharoitida ham mamlakat o'zining milliy oziq-ovqat bozori salohiyatini saqlab qolish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Barrenar R. An analysis of the decision structure for food innovation on the basis of consumer age// J. International Food and Agribusiness Management Review. – Corvallis: 2015, № 18 (3). – pp. 149-170.
2. D. John Shaw. Global Food and Agricultural Institutions. – Routledge: Taylor & Finance group, 2009. – pp. 14.
3. Capone R. Food Economic Accessibility and Affordability in the Mediterranean Region: an Exploratory Assessment at Micro and Macro Levels// Journal of Food Security. – Newark: 2014, № 1. – pp. 1-12.
4. Kim S.G. A critical analysis of U.S. food safety policy structure and its characteristics focusing on food safety control systems and information regulations// The Agricultural Marketing Journal of Japan. – Tokyo: 2004, № 2. – pp. 45-55.
5. Стуканова И.П. Маркетинговое управление региональным потребительским рынком продовольственных товаров (на примере Приволжского федерального округа): Автореф. дис. ... док. экон. наук. – М.: РЭА, 2009. – С. 13.
6. Киселева Е.Н., Власова О.В., Коннова Е.Б. Рынок продовольственных товаров (Учебное пособие). – М.: Вузовский учебник, 2009. – С. 22.
7. Зинчук Г.М. Развитие продовольственного рынка: теория, методология, практика: Автореф. дис. ... док. экон. наук. – Йошкар-Ола: Марийский ГТУ, 2009. – С. 8.
8. Улезько А.В., Пашина Л.Л. Рынок продовольственных ресурсов в системе обеспечения продовольственной безопасности Дальнего Востока (Монография). – Воронеж: Воронежский ГАУ, 2014. – С. 24.
9. Шардан С.И. Пространственно-функциональная асимметричность развития агропродовольственного рынка региона и методологические аспекты ее разрешения: Автореф. дис. ... док. экон. наук. – Нальчик: 2015. – С. 24.
10. Хусанов Р.Х., Додобоев Ю.Т., Додобоев Д.Ю. Агросаноат комплекси иқтисодиёти (Ўқув қўлланма). – Тошкент: Қувасой тадбиркорлик ўқув илмий ишлаб чиқариш Маркази, 2003. – Б. 94-96.
11. Иватов И. Развитие дехканского рынка в Узбекистане. – Тошкент: Фан, 1994. – 112 с.
12. Дехқонов М. Дехқон бозорларида товарлар нарх-навоси ўзгаришининг эконометрик тадқиқоти: Иқтисод фан. ном. ... дис. автореф. – Тошкент: ФА Кибернетика ИИЧБ, 2001. – 23 б.
13. Камилова Ф.К. Потребительский рынок Узбекистана и роль демографических факторов в его развитии: Автореф. дис. ... док. экон. наук. – Ташкент: АГОС, 2003. – 43 с.; Мадияров Ф.А. Истеъмол товарлари бозорида маркетинг

tizimini rivojlaniши (оziq-ovqat tovarlari misolida): Iqtisod fan. nom. dis. ... avtoréf. – Toshkent: TDIU, 2008. – 23 b.

14. Muxiddinova U.S. Iqtisodiyetni modernizatsiyalash sharoitida meva-savzavotchilik mahsulotlari bozorini rivojlantirish iynaliшlari: Iqtisod fan. dok. ... dis. avtoréf. – Toshkent: BMA, 2010. – 37 b.
15. Sotvoldiev N., Rahmonov N. Improving government regulation of the food market// J. NeuroQuantology. – London: № 18, 2022. – pp. 172-178. <https://www.neuroquantology.com>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.